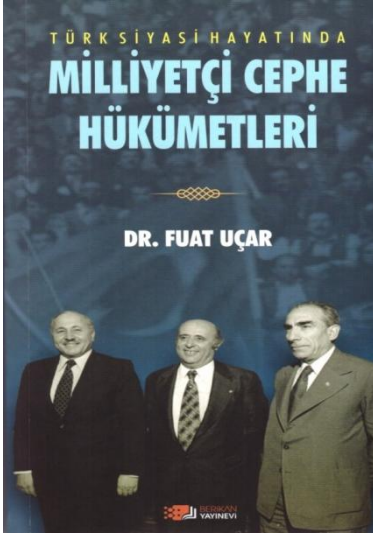

Kitap Tanıtımı/ Book Review: Fuat Uçar, Türk Siyasi Hayatında Milliyetçi Cephe Hükümetleri, Berikan Yayınevi, Ankara 2015.

Mevlüt Kaya*

Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasal hayatında cepheleşme/kutuplaşma olgusu günümüz siyasal hayatında da hala etkisini göstermektedir. 1902 Jöntürkler Kongresi ile başlayan siyasal gelişmeler ve söylemlere ilişkin ayrılıklar daha sonraki dönemlerde siyasal ve toplumsal hayatta belirleyici bir özellik kazanmıştır. Bu açıdan siyasal hayatta ortaya çıkan cepheleşme olgusu belli dönemlerde resmiyet kazanarak toplumsal hayatı da önemli ölçüde etkilemiştir.

Kutuplaşma/cephleşme olgusu geçmiş dönemlerde olduğu gibi günümüzde de seçimler sürecinde, hükümet kurma aşamasında ve referandum gibi süreçlerde siyasal ve toplumsal hayata yönelik etkisi bakımından güncelliğini hala korumaktadır. Özellikle bazı seçimlerden sonra siyasal düşünce ve söylem yönünden benzer partilerin hükümet kurmaya yönelik görüşmelerin kamuoyunda yeni bir milliyetçi cepheye yönelik gelişmeler olarak değerlendirilmesi, 1970'li yılların Milliyetçi Cephe Hükümetlerinin zaman zaman gündeme gelmesine neden olmaktadır.

Milliyetçi Cephe Hükümetleri Türk siyasal hayatında resmi olarak cephe ismini alan ve yine gensoru yoluyla düşürülen ilk hükümet olması açısından önemlidir. İncelediğimiz bu kitap daha önceden

* Okutman, Giresun Üniversitesi, Eynesil Kamil Nalbant Meslek Yüksekokulu, Giresun, tarihmeltemi@hotmail.com. (Kitap tanıtımı gönderim tarihi: 04.03.2017, kitap tanıtımı kabul tarihi: 25.03.2017)

doktora tezi olarak hazırlanmış ve sonradan kitap haline dönüşen bu çalışma Milliyetçi Cephe Hükümetleri dönemine ilişkin özgün bir çalışma niteliğindedir.

Uçar'ın kitabında, oluşumu bakımından kendine özgü (sui generis) şartlar gösteren I. ve II. Milliyetçi Cephe Hükümetleri dönemine ilişkin; koalisyonu oluşturan partiler hakkında bilgiler, koalisyon protokolleri ve hükümet programları, iç politika, eğitim ve kültür politikaları, dış politika ve sosyo-ekonomik politikalar hakkındaki detaylı bilgilere yer verilmiştir. Bu şekilde Milliyetçi Cephe Hükümetleri dönemi incelenirken yöntem olarak basına yönelik arşiv araştırması önemli bir yer tutmaktadır. Bu doğrultuda Milliyetçi Cephe dönemlerine ilişkin farklı algılamaları görmek ve değerlendirmek için MC'ye yakınlığı ile bilinen *Tercüman*, *Son Havadis*, *Hergün* ve *Milli Gazete* ile karşıt ya da sol cepheyi temsil eden; *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazeteleri incelenmiştir. Ayrıca dönemi yaşayanların hatıratları da sözlü tarih çalışmalarıyla da desteklenmiştir. Bu amaçla, Milliyetçi Cephe Hükümetleri dönemlerinde bürokrasinin çeşitli kademelerinde bulunmuş, mensubu olduğu partilerde idari görevlerin yanında, milletvekilliği ve bakanlık yapmış olan; Nevzat Yalçıntaş (TRT Genel Müdürü), Oğuzhan Asiltürk (MSP'li İçişleri Bakanı ve Parti Genel Sekreteri), Sadi Somuncuoğlu (MHP Milletvekili, Devlet Bakanı, Genel Sekreter Yardımcısı), Nevzat Kösoğlu (MHP Milletvekili ve Genel Sekreter Yardımcısı), Ağâh Oktay Güner (MHP Milletvekili ve Ticaret Bakanı), Besim Üstünel (CHP Senatörü), Alev Çoskun (CHP Milletvekili, Turizm ve Tanıtma Bakanı), Altan Öymen (CHP Milletvekili, Turizm ve Tanıtma Bakanı ve Grup Başkan Vekili), Erol Tuncer (CHP Milletvekili ve İmar ve İskân Bakanı), Yüksel Çakmur (CHP Milletvekili ve Gençlik ve Spor Bakanı) ve Ferruh Bozbeyli (TBMM Eski Başkanı ve Demokratik Parti Genel Başkanı) gibi şahsiyetlerle de görüşmeler yapılmıştır. Yine elde edilen bulgular *Türkiye Büyük Millet Meclisi* ve *Cumhuriyet Senatosu* görüşme tutanaklarıyla da desteklenmiştir.

Giriş bölümü ile üç ayrı bölümden oluşan kitabın sonuna okuyucu için çok önemli olan dizin bölümü de eklenmiştir. Yine sözlü tarih çalışması kapsamında görüşme yapılan kaynak kişilerin fotoğraflarının da eklenmesi ile kitabı içeriği biçimsel olarak da tamamlanmıştır. Kitapta dönem seçimi, siyasal ve toplumsal gelişmeler içerisinde "kırılma noktalarını" ön plana çıkartan bir yaklaşım seçilmiştir. Bu

dönemler; 1902 ve 1907 tarihinde yapılan Jöntürk Kongreleri ile başlayan, Milli Mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yılları, tek parti ve çok partili dönemler 14 Ekim 1973 seçimleri, MC dönemleri ve 5 Haziran 1977 seçimleri gibi Türk siyasi hayatındaki önemli dönemler kronolojik olarak incelenmiştir.

İncelemesini yaptığımız kitabın *giriş bölümünde*; genel anlamıyla cepheleşme olgusu, Türk siyasal ve toplumsal hayatındaki sağ ve sol kavramlarının gelişim süreçleri akademik ve entellektüel çevrelerde cepheleşmeyi açıklayıcı bir anahtar kavram olarak "merkez-çevre" kavramının tarihsel gelişim süreci incelenmiştir. *Birinci Bölümde*; Türk siyasetinde cepheleşmenin başlangıcı olarak II. Meşrutiyet döneminde ortaya çıkan İttihatçı-İtilafçı Cepheleşmesi, Milli Mücadele Dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yılları ile tek parti döneminde yaşanan cepheleşmeler incelenmiştir. Ayrıca çok partili dönemde, Vatan Cephesi (VTC)'nin ortaya çıkması ve etkisi, sağ ve sol cephenin oluşumu ile koalisyon hükümetlerinin gelişim süreci gibi cepheleşmenin aşamalarına da yer verilmiştir. *İkinci Bölümde*; I. MC öncesi siyasal durumu ifade eden 14 Ekim 1973 Seçimleri, CHP-MSP Koalisyonu dönemi, I. MC'yi oluşturan siyasal partiler ve bunların milliyetçilik anlayışları ile I. MC'nin kuruluşu, uygulamaları ve koalisyon içerisinde yaşanan belli başlı anlaşmazlıklar ele alınmıştır. *Üçüncü Bölümde*; II. MC öncesi dönemde yapılan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi ve toplumsal tarihinde önemli bir yeri olan 5 Haziran 1977 seçimleri, CHP'nin azınlık hükümeti dönemi, II. MC'nin kuruluşu, uygulamaları ve koalisyon içerisinde yaşanan çeşitli anlaşmazlıklar incelenmiştir.

Uçar'ın kitabı, bugün içinde bulunulan siyasal hayatın yapısını ve cepheleşme/kutuplaşma olgusunu anlayabilmek, aynı zamanda "dün" diye nitelendirilebilecek yakın bir zamanda yaşananların bilinmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Uçar, kitabında kutuplaşmanın/ cepheleşmenin sadece siyasal olarak ortaya çıkmadığını sanat ve toplumsal alanda da yaşandığını şu şekilde ifade etmektedir:

"Dört sağ partinin birleşerek I. MC Hükümeti'ni kurması ile politika alanında başlayan bu hareketin politikadan sonra yeni boyutlar kazandığı başka bir alanda Sanat Âleminde Milliyetçi Cephe'nin ortaya çıkması olmuştur. Sol'un karşısındaki sahne ve sinema sanatçıları artık MC'de toplanma kararı almışlardır. Tercüman gazetesine göre, yıkıcı, bölücü fikirleri yayma

gayretinde olanlara kesinlikle iş vermeyeceklerini belirten gazinocular da bu hareketi desteklemişlerdir. Böylece Türk Sanat Âlemi'nin büyük bir çoğunluğunu etrafında toplayan bu hareket kısa sürede güçlenmiştir. Yine milliyetçi sanatçıların kurduğu Film Sanayii ve Tüm Sanatçıları Güçlendirme Vakfı FİLM-SAN Başkanı Hülya Koçyiğit "Vakfımız Komünizm'in karşısında olup sanat âlemimizin bütün mensup-larına açıktır. Yurdumuzun geleceği milliyetçi bir görüşün etrafında toplanmakla çok yakından ilgilidir" açıklamasını yapmıştır. Ayrıca vakfa ilk bağış on bin lira ile destek veren Emel Sayın da "Türk Sanat âleminde bugüne kadar sosyal haklardan yoksun emekçi kardeşlerimizi huzura kavuşturmak için bir güç birliği yapılmamıştı. Milliyetçi tüm sanatçı arkadaşlarımızı bu çatı altında birleşmiş bir şekilde görmeyi arzu ederim. Bu bağış benim için bir başlangıçtır. Bütün sanatçı arkadaşlar vakfa yardım etmelidir." diyerek sanat âlemindeki MC oluşumuna destek vermişlerdir" (s. 251-252).

Yine, Milliyetçi Cephe Hükümetleri dönemine ilişkin geniş bir basın taramasının yapıldığı eserde kutuplaşmanın/cephelenmenin basına yansıyan boyutları hakkında da dönemin basın hayatındaki çeşitliliğe ve aynı zamanda her türlü görüşün savunulmasına imkan veren demokratik bir ortamın varlığını da vurgu yapmaktadır. Uçar, ayrıca basının bu dönemde kullanmış olduğu dil ve üslup yönünden yapıcı, olumlu ve birleştirici bir yönden ziyade mevcut kutuplaşmayı daha da artırıcı bir rol oynadığına da vurgu yaparak, "İdi Amin'in beyazı olan Demirel' başbakanlık verilemez", "İkinci bir MC'nin adı, milliyetçi cephe değil, macera cephesidir" şeklinde basından vermiş olduğu örneklerle, basının bu tutum ve algısının dönemin en önemli ve etkin kitle iletişim aracı olarak iktidar-muhalefet ilişkilerinde ve toplumun psikolojisi üzerinde kutuplaştırıcı bir etki yaptığını ifade etmektedir (s. 357, 363).

Ülkede 1973 ve 1977 seçimleri sonrasında ortaya çıkan "siyasal istikrarsızlıklar", "hükümet bunalımları" ve "rejim problemi" gibi sorunlardan ülkenin kurtarılması çaresinin ve bir çıkış yolunun aranması sürecinde Uçar, "Aylarca süren hükümet krizlerinin ülkeyi getirdiği olumsuzluklar ortadayken ülkenin bu problemlerden kurtarılması için yeni bir hükümetin kurulması küçümsenecek bir başarı değildir" (s. 447) şeklindeki değerlendirmesi günümüzde tartışılan koalisyon hükümetlerine ilişkin tartışmalara ışık tutmaktadır.

Uçar, kitabında Türkiye Cumhuriyeti'nin 12 Eylül 1980 öncesi siyasi tarihini doğru bir şekilde analiz edebilmek ve geleceğe ilişkin doğru değerlendirmelerde bulunabilmek için toplumsal, siyasal ve ekonomik bunalımlarla karşılaştığı 1960'lı ve 1970'li yılların çok yönlü bir şekilde değerlendirilmesinin ayrı bir önemi olduğunu Milliyetçi Cephe Hükümetleri dönemi özelinde ortaya koymaktadır.